

Laura Poțincu

Drept în afaceri

Dreptul muncii aplicat sferei afacerilor. Interferențe cu teoria generală a dreptului, drept civil general, drept comercial și drept al proprietății intelectuale

Ediția 2

- revizuită și adăugită -

Volumul II

Editura C.H. Beck
București 2019

Cuprins

Abrevieri.....	VII
-----------------------	------------

Capitolul I. Noțiuni introductive privind dreptul muncii și dreptul proprietății intelectuale.....	1
Secțiunea 1. Dreptul muncii și norma de drept al muncii	1
§1. Dreptul muncii, interferențe cu dreptul civil și dreptul comercial.....	1
§2. Norma juridică civilă, norma juridică comercială și norma juridică de dreptul muncii.....	4
Secțiunea a 2-a. Dreptul de proprietate intelectuală.....	7
§1. Generalități privind dreptul de proprietate intelectuală	7
§2. Evoluția dreptului de autor	9
§3. Normele juridice aparținând dreptului de autor	10
Secțiunea a 3-a. Dreptul de proprietate industrială. Normele juridice aparținând dreptului de proprietate industrială.....	10
Capitolul II. Sediul materiei dreptului muncii, aplicat raportului juridic dintre operatorii economici și angajați.....	13
Secțiunea 1. Generalități privind izvoarele de drept ce constituie sediul materiei dreptului muncii.....	13
Secțiunea a 2-a. Izvoarele formale de drept al muncii	13
§1. Izvoare de drept intern	14
§2. Izvoare de drept al Uniunii Europene	18
Secțiunea a 3-a. Izvoarele dreptului de autor	19
Secțiunea a 4-a. Izvoarele dreptului de proprietate industrială	23
Capitolul III. Aplicarea legii în domeniul muncii.....	27
Secțiunea 1. Aplicarea legii în timp	27
Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii în spațiu	29
Secțiunea a 3-a. Aplicarea legii asupra persoanelor	29
Capitolul IV. Raportul juridic de drept al muncii și cel aparținând proprietății intelectuale.....	31
Secțiunea 1. Noțiunea de raport juridic civil și de raport juridic de drept comercial.....	31
Secțiunea a 2-a. Raportul juridic de drept al muncii	35
Secțiunea a 3-a. Raportul juridic privind dreptul de autor	38
Secțiunea a 4-a. Raportul juridic privind dreptul de proprietate industrială	51
Secțiunea a 5-a. Dreptul la marcă și protecția consumatorului în comerțul electronic prin licitație publică.....	60

Resp. Capitolul V. De la actul juridic la contractul individual de muncă.....	65
Secțiunea 1. Contractul civil, contractul comercial și contractul individual de muncă	65
Secțiunea a 2-a. Definiția, trăsăturile caracteristice și durata contractului individual de muncă	67
Secțiunea a 3-a. Condițiile încheierii, conținutul și forma contractului individual de muncă	78
Secțiunea a 4-a. Timpul de muncă și timpul de odihnă.....	95
Secțiunea a 5-a. Modificarea contractului individual de muncă	103
Secțiunea a 6-a. Suspendarea contractului individual de muncă.....	104
Secțiunea a 7-a. Încetarea contractului individual de muncă	105
Capitolul VI. Teste de evaluare	110
Bibliografie	149

Capitolul I Noțiuni introductive privind dreptul muncii și dreptul proprietății intelectuale

Secțiunea 1. Dreptul muncii și norma de drept al muncii

§1. Dreptul muncii, interferențe cu dreptul civil și dreptul comercial

În literatura de specialitate din România¹, dreptul este definit ca fiind ansamblul regulilor asigurate și garantate de către stat, care au ca scop organizarea și disciplinarea comportamentului uman în principalele relații din societate, într-un climat specific manifestării coexistenței libertăților, apărării drepturilor esențiale ale omului și justiției sociale.

Regulile edictate (elaborate) de către stat poartă denumirea de norme juridice. La fel ca și în cazul altor ramuri de drept, în dreptul muncii avem în vedere normele juridice de drept al muncii.

Dreptul național (la fel ca și dreptul internațional) se împarte în drept public și drept privat².

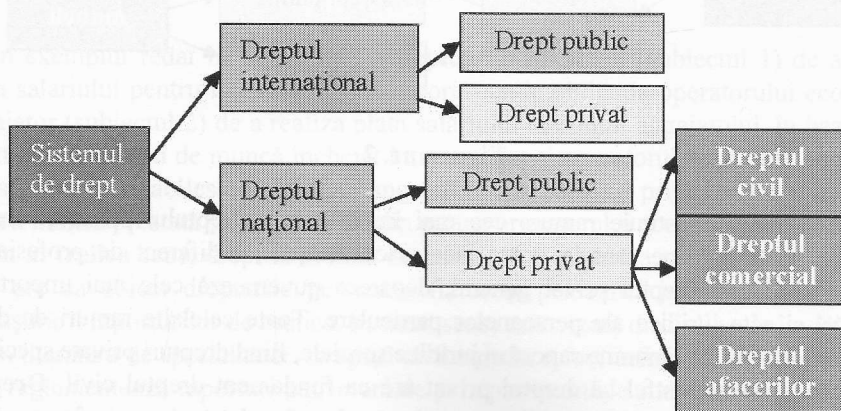

Figura nr. 1

Dreptul public tratează constituirea statului și a puterilor publice și raporturile dintre stat și particulari în general³.

¹ N. Popa, Teoria generală a dreptului, Ed. Actami, București, 1994, p. 91.

² O. Ungureanu, Drept civil. Introducere, Ed. All Beck, București, 2000, p. 3.

³ V.R. Guillian, Droit public et droit privé, în Melanges Brethe de la Gressaye, 1967, p. 311 și urm.

Respect p Dreptul privat reglementează actele particularilor care nu pun în discuție decât interesele individuale¹.

Există ramuri de drept care prezintă caracteristici atât de drept public, cât și de drept privat.

Este și cazul **dreptului muncii**, care:

1. Se încadrează în *dreptul privat* când se au în vedere următoarele instituțiile juridice:

- contractul individual de muncă;
- contractului colectiv de muncă.

2. Se încadrează în *dreptul public* când se au în vedere următoarele instituțiile juridice:

- formarea profesională;
- timpul de muncă și timpul de odihnă;
- șomajul;
- asigurările sociale;
- sindicate;
- patronate.

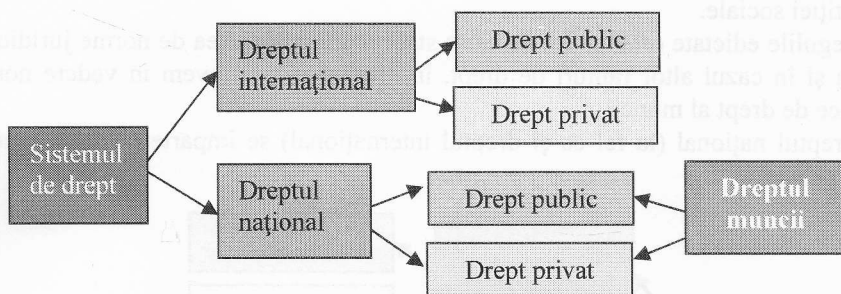

Figura nr. 2

Dreptul civil constituie ramura cea mai importantă a dreptului privat și are ca domeniu acele acte pe care le poate face orice cetățean, indiferent de profesia sa. Dreptul civil este dreptul privat general, deoarece guvernează cele mai importante raporturi și acte juridice ale persoanelor particulare. Toate celelalte ramuri de drept privat tratează numai anumite raporturi juridice speciale, fiind drepturi private speciale.

Se poate spune astfel că dreptul privat are ca fundament dreptul civil. **Dreptul civil constituie dreptul comun în materie de drept privat.** Aceasta înseamnă că **domină întregul drept privat, adică ori de câte ori nu se vor afla alte dispoziții, se va aplica legea civilă**².

Spre exemplu, dreptul civil este dreptul privat general și în domeniul dreptului muncii, în ceea ce privește contractul individual de muncă și contractului colectiv de muncă, stabilind regulile generale în materie de contracte. Astfel, dreptul civil

¹ I. Micescu, Curs de drept civil, Ed. All Beck, București, 2000, p. 59.

² M. Djuvara, op. cit., p. 84.

constituie dreptul comun în materie de drept privat și în ceea ce privește contractele, cu aplicabilitate și în ceea ce privește contractul individual de muncă și contractului colectiv de muncă, instituții juridice de drept al muncii.

Noțiunea de „drept al muncii”, la fel ca în cazul dreptului civil ori a dreptului comercial, poate avea **trei sensuri diferite**¹.

Într-un prim sens, drept al muncii desemnează o ramură de drept a sistemului de drept românesc, adică totalitatea (ansamblul) normelor juridice ce reglementează raporturi de drept al muncii.

În al doilea sens, drept al muncii vizează acea posibilitate (prerogativă) recunoscută de lege titularului aceluși drept (numit subiect activ). În baza lui, titularul poate pretinde o conduită corespunzătoare dreptului său de la subiectul pasiv, iar în caz de nevoie poate apela la forța coercitivă a statului pentru protecția dreptului său.

În acest sens, drept înseamnă o putere a individului (numit drept subiectiv). Această putere din partea unora presupune ascultare din partea altora.

Contract individual de muncă

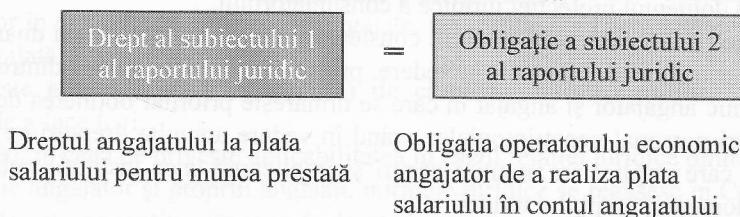

Figura nr. 3

În exemplul redat în figura nr. 3, dreptului angajatului (subiectul 1) de a primi plata salariului pentru munca prestată îi corespunde obligația operatorului economic angajator (subiectul 2) de a realiza plata salariului în contul angajatului, în baza contractului individual de muncă încheiat între angajat și operatorul economic angajator. Acest contract stabilește „puterea” angajatului în ceea ce privește plata salariului pentru munca prestată și „ascultarea” din partea operatorului economic angajator.

În al treilea sens, drept al muncii desemnează o ramură a științei juridice, știință care are ca obiect drepturile persoanei fizice și persoanei juridice din domeniul desfășurării raporturilor de muncă. În acest sens, este vizată disciplina de învățământ.

În literatura de specialitate², **dreptul civil român** a fost definit ca fiind acea ramură care reglementează raporturi patrimoniale și nepatrimoniale stabilite între persoanele fizice și persoanele juridice aflate pe poziții de egalitate juridică.

Pentru a înțelege definiția dreptului civil român trebuie precizat faptul că este **patrimonial** acel raport al cărui conținut poate fi evaluat în bani (pecuniar), iar **nepatrimonial** (sau **personal-nepatrimonial**) acel raport al cărui conținut nu poate fi evaluat în bani.

¹ O. Ungureanu, op. cit., p. 1 și urm.

² Gh. Belean, *Drept civil român*, Ed. Șansa SRL, București, 1993, p. 25 și urm.

Un exemplu de raport patrimonial în domeniul dreptului comercial sau al afacerilor îl constituie *raportul care are ca izvor un contract de vânzare-cumpărare*.

De asemenea, în domeniul dreptului muncii, un exemplu de raport juridic patrimonial îl constituie *raportul juridic care are ca izvor un contract de muncă*.

Un exemplu de raport juridic nepatrimonial este *raportul juridic care are în conținutul său dreptul la șomaj (al persoanei fizice) sau dreptul de a forma patronate (al persoanei juridice)*.

Deși dreptul comercial și dreptul afacerilor includ doar raporturi patrimoniale, deoarece operatorul economic/profesionistul urmărește prioritar obținerea profitului, considerăm că instituția protecției consumatorului include raporturi patrimoniale, dar și personal nepatrimoniale, având în vedere caracterul social al acestei ramuri de drept.

Literatura de specialitate din domeniul comercial român tratează domeniul protecției juridice a consumatorului ca o instituție juridică a dreptului comercial. Considerăm că se poate vorbi despre un drept special, componentă a dreptului afacerilor, care tratează domeniul protecției juridice a consumatorului.

În ceea ce privește **dreptul muncii**, considerăm că acesta include nu doar raporturi juridice patrimoniale, deși are în vedere, prioritar, relația de muncă dintre operatorul economic angajator și angajat în care se urmărește prioritar obținerea de profit, ci și raporturi personal-nepatrimoniale, având în vedere anumite drepturi ce aparțin angajatului, care implică în anumite cazuri și implicarea unor instituții publice cu atribuții în domeniul dreptului muncii.

Așa cum ne reamintim, **dreptul comercial** este definit în doctrină¹ ca fiind ansamblul normelor juridice care reglementează activitatea comercială, adică producerea și circulația (distribuția) mărfurilor, executarea de lucrări și prestarea de servicii.

§2. Norma juridică civilă, norma juridică comercială și norma juridică de dreptul muncii

Norma juridică a fost definită în literatura de specialitate din România² ca fiind o reglementare generală de conduită susceptibilă a fi impusă, în caz de nevoie, prin forța de constrângere a statului.

Considerăm că aspectele teoretice generale privind norma juridică civilă pot fi extinse și în cazul normei de drept comercial ori a normei de drept al muncii.

Prin extrapolare, considerăm că **norma juridică de drept al muncii** poate fi definită ca fiind regula generală și abstractă care reglementează, în principal, conduita angajaților și a operatorilor economici angajatori, subiecte ale acestor raporturi juridice, dar și raporturile stabilite între aceștia și autoritățile publice ce funcționează în domeniul dreptului muncii.

Norma juridică de drept al muncii, la fel ca în cazul cele civile ori comerciale, prezintă următoarele **trăsături caracteristice**:

¹ Idem, p. 9.

² E. Poenaru, *Drept civil. Teoria generală. Persoanele*, Ed. Dacia Europa Nova, Lugoj, 2001, p. 20 și urm.

a) este **obligatorie**, adică violarea ei atrage sancțiuni împotriva celor care o încalcă, aplicându-se atât în cazul angajatului, cât și în cel al angajatorului.

Un exemplu în acest sens îl constituie nerespectarea normei juridice ce impune obligativitatea din partea angajatului de a respecta contractul individual de muncă semnat, care atrage aplicarea unei sancțiuni pentru acel angajat.

b) este **generală**, deoarece se aplică tuturor persoanelor fizice (angajați) sau persoanelor juridice (operatorii economici angajatori) care sunt vizate de cuprinsul ei.

Spre exemplu, norma juridică ce impune obligativitatea din partea angajatorului de a încheia un contract individual de muncă în formă scrisă în cazul fiecărei persoane angajate, prevăzută în Codul muncii, trebuie respectată de toți operatorii economici angajatori care își desfășoară activitatea pe întreg teritoriul României.

c) este **permanentă**, în sensul în care tinde să se aplice la o serie nedeterminată de situații sau cazuri asemănătoare, de la intrarea ei în vigoare și până la abrogare.

Astfel, spre exemplu, norma juridică privind obligativitatea din partea angajatorului de a informa propriii angajați privind diversele aspecte ale propriei activități, prevăzută de Codul muncii va reprezenta o obligație pentru acel operator economic angajator în cazul fiecărei persoane angajate, pentru întreaga perioadă în care aceasta este angajată.

d) este **edictată (emisă/adoptată) de către autoritatea publică** investită cu putere de a face legi.

Astfel, în ceea ce privește aplicabilitatea în cazul relației juridice dintre operatorul economic angajator și propriii angajați, normele juridice se regăsesc în Codul muncii ori în alte acte normative, izvoare de drept al muncii.

e) este **sancționată prin forță publică**, nu prin forță privată, adică niciun consumator nu-și poate face singur dreptate.

Spre exemplu, nerespectarea unei norme juridice de drept al muncii de către un operator economic angajator se verifică și se sancționează de Inspectoratul Teritorial de Muncă, nu de către angajat prin sustragerea unui bun aparținând angajatorului în cazul în care nu a primit salariul datorat.

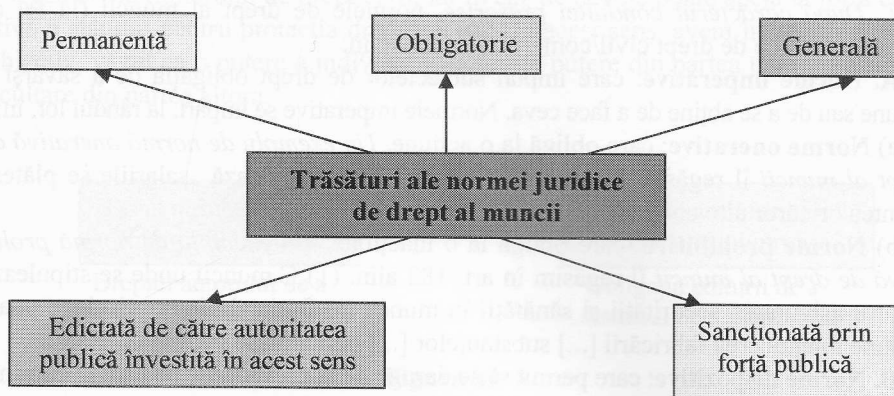

Figura nr. 4

Din prisma structurii lor, normele juridice de drept al muncii, la fel ca în cazul cele civile ori comerciale, sunt formate din:

a) **Ipoteză**: care arată condițiile în care se aplică norma respectivă de drept al muncii.

b) **Dispoziție**: care explică conduita cerută prin normele de drept al muncii subiecților raportului juridic de muncă (angajat ori angajator), arătând ceea ce este impus, permis sau interzis (să dea, să facă ori să nu facă).

c) **Sanctiune**: care indică efectele nerespectării dispoziției de către unul dintre subiecții raportului juridic de muncă.

Normele juridice de drept al muncii pot fi clasificate după modelul normelor civile, comercial ori de drept al afacerilor.

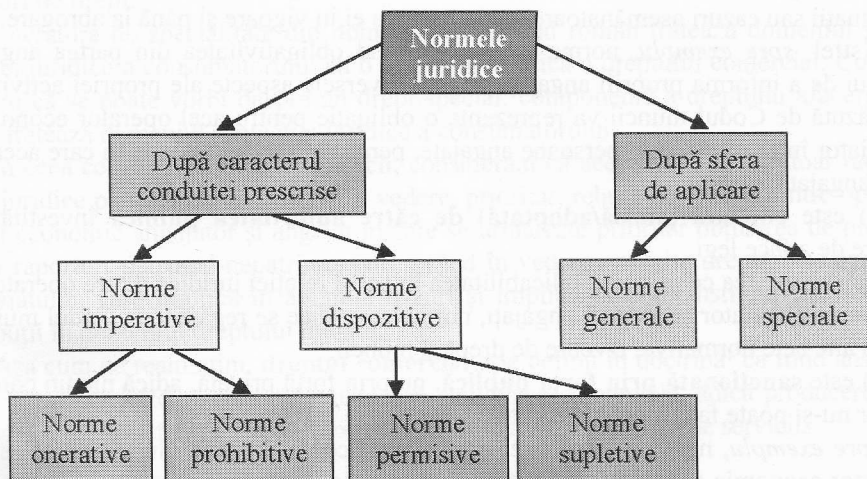

Figura nr. 5

1. *După caracterul conduitei prescrise*, normele de drept al muncii (la fel ca normele juridice de drept civil/comercial) se divid în:

A. Norme imperative: care impun subiecților de drept obligația de a săvârși o acțiune sau de a se abține de a face ceva. Normele imperative se împart, la rândul lor, în:

a) **Norme operative**: care obligă la o acțiune. *Un exemplu de normă operativă de drept al muncii* îl regăsim în art. 161 C.muncii care stipulează „salariile se plătesc înaintea oricăror alte obligații bănești ale angajatorilor”.

b) **Norme prohibitive**: care obligă la o inacțiune. *Un exemplu de normă prohibitivă de drept al muncii* îl regăsim în art. 182 alin. (1) C.muncii unde se stipulează „pentru asigurarea securității și sănătății în muncă instituția abilitată prin lege poate dispune interzicerea fabricării [...] substanțelor [...] periculoase pentru salariați”.

B. Norme dispozitive: care permit să se deroge de la prevederile pe care le cuprind. Normele dispozitive se împart, la rândul lor, în:

a) **Norme permissive**: care permit subiecților de drept o anumită conduită.

b) **Norme supletive**: care stabilesc o anumită conduită care devine obligatorie în situația în care subiecții de drept nu au stabilit altfel.

2. După sfera de aplicare, normele de drept al muncii (la fel ca normele juridice de drept civil/comercial/al afacerilor) se divid în:

A. Norme generale: care sunt aplicabile tuturor relațiilor sociale în general sau unor anumite ramuri de drept. *Un exemplu de normă generală de drept al muncii* îl regăsim în art. 112 alin. (1) C.muncii unde se stipulează „pentru salariații angajați cu normă întreagă durata normală a timpului de muncă este de 8 ore pe zi și de 40 de ore pe săptămână”.

B. Norme speciale: care sunt aplicabile numai unor categorii de relații din interiorul acestei ramuri de drept. *Un exemplu de normă specială de drept al muncii* îl regăsim tot în art. 112 C.muncii, dar în alin. (2), unde se stipulează „în cazul tinerilor în vârstă de până la 18 ani durata timpului de muncă este de 6 ore pe zi și de 30 de ore pe săptămână”.

Secțiunea a 2-a. Dreptul de proprietate intelectuală

§1. Generalități privind dreptul de proprietate intelectuală

Pornind de la definiția¹ dreptului: un ansamblu de norme care organizează viața în comun a cetățenilor, o tehnică a conviețuirii umane destinată să disciplineze comportamentul uman și să apere societatea de excese, cunoaștem că dreptul național (la fel ca și dreptul internațional) se împarte în drept public și drept privat. În acest context, dreptul proprietății intelectuale se încadrează în domeniul dreptului privat cu clare aplicații în domeniul dreptului comercial și al afacerilor, dar și domeniului dreptului muncii, deoarece activitatea prestată de angajat se poate supune, într-o multitudine de situații, normelor aparținând proprietății intelectuale.

Noțiunea de „drept civil” poate avea trei sensuri diferite². Astfel:

Într-un prim sens, dreptul civil desemnează ramura de drept civil a sistemului de drept românesc.

În al doilea sens, dreptul civil evocă acea posibilitate (prerogativă) recunoscută de legea civilă titularului de drept civil, iar în caz de nevoie poate apela la forța coercitivă a statului pentru protecția dreptului său. În acest sens, avem în vedere dreptul subiectiv, văzut ca o putere a individului. Această putere din partea unora presupune ascultare din partea altora.

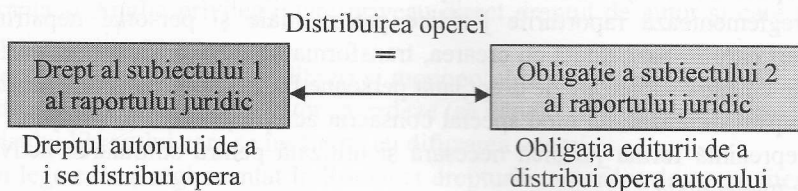

Figura nr. 6

¹ N. Popa, op. cit., p. 42, 91.

² O. Ungureanu, op. cit., p. 1 și urm.

În exemplul redat în figura nr. 6, dreptului autorului (subiectul 1) de a i se distribui opera îi corespunde obligația editurii (subiectul 2) de a distribui opera autorului, în baza contractului încheiat între autor și editură. Acest contract stabilește „puterea” autorului în ceea ce privește distribuirea operei sale și „ascultarea” din partea editurii.

În al treilea sens, dreptul civil desemnează o ramură a științei juridice.

În literatura de specialitate¹, **dreptul civil român** a fost definit ca fiind cea ramură care reglementează raporturi patrimoniale și nepatrimoniale stabilite între persoanele fizice și persoanele juridice aflate pe poziții de egalitate juridică.

Trebuie subliniat faptul că dreptul civil nu reglementează toate raporturile patrimoniale și nepatrimoniale din societate. Și alte ramuri de drept au obiectul format din raporturi patrimoniale și nepatrimoniale, cum ar fi dreptul comercial, dreptul proprietății intelectuale, dreptul financiar, dreptul muncii etc.

Dreptul proprietății intelectuale aparține dreptului civil. Normele ce reglementează dreptul proprietății intelectuale s-au desprins, în timp, din normele de drept civil. Astfel, normele de drept al proprietății intelectuale reglementează raporturi juridice ce au ca obiect bunuri speciale numite bunuri intelectuale.

Dreptul proprietății intelectuale reprezintă cea ramură de drept ce include ansamblul normelor juridice civile care reglementează următoarele mari instituții civile:

- dreptul de autor;
- dreptul de proprietate industrială.

Odată cu dezvoltarea omenirii, a dreptului, s-au conturat treptat și cele două mari direcții de dezvoltare a ramurii de drept ce reglementează relațiile sociale legate de opera de creație, și anume dreptul de autor și dreptul de proprietate industrială. Astfel, în timp au fost adoptate norme juridice ce reglementează dreptul de autor și dreptul de proprietate industrială.

Creația intelectuală îmbracă formele diverse, neașteptate, care trebuie protejate, difuzate în anumite condiții precis stabilite și respectate și trebuie stimulată. Aceste aspecte se realizează prin intermediul instrumentelor juridice.

Literatura română de specialitate² susține faptul că dreptul de autor și dreptul de proprietate industrială au un destin comun pe axa timpului. Aceasta deoarece dreptul de autor și dreptul de proprietate industrială au reacționat imediat la impactul cuceririlor științei și tehnicii pe plan mondial.

Dreptul de creație intelectuală poate fi definit ca ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile juridice patrimoniale și personal nepatrimoniale, raporturi care se nasc odată cu crearea, transformarea și valorificarea bunurilor intelectuale de către subiectele de drept, atât persoane fizice, cât și persoane juridice.

Dreptul de autor, în mod special consacrat activității literare, științifice și artistice, reprezintă forma juridică necesară și utilizată pentru stimularea activității de creație intelectuală.

¹ Gh. Beleiu, *Drept civil român*, Ed. Șansa SRL, București, 1993, p. 25 și urm.

² L. Dănilă, *Dreptul de autor și dreptul de proprietate industrială*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 5-9, 17, 19.